

Український контроль надання незначної державної допомоги зводиться до вимоги про щорічне подання надавачами інформації до комітету про надану допомогу de minimis у звітному році. Надавачі допомоги самостійно визначають формат та зміст інформації про господарську діяльність претендента на отримання допомоги de minimis, у змісті якої вказується про всю незначну державну допомогу, отриману компанією протягом останніх трьох років, її форму та мету. Для розрахунку незначної державної допомоги, але у формі гарантії, АМКУ надає роз'яснення щодо спрощеного методу розрахунку грошового еквівалента державної допомоги у формі гарантії від 13 квітня 2023 р. № 4-рр/дд, взявши за основу чинний на той момент регламент Європейської Комісії щодо de minimis, 2013.

4 листопада 2025 року Європейська Комісія презентувала Звіт щодо прогресу України в межах Пакета розширення Європейського Союзу 2025 року. За розділом 8 «Конкурентна політика» Єврокомісія відзначила певний рівень підготовки. Це означає, що зміни до конкурентного законодавства поступово наближаються до права та норм ЄС. АМКУ розробив законопроект, який водночас поновлює дію Закону «Про державну допомогу суб'єктам господарювання», а також враховує особливості правового режиму воєнного стану, за яким зараз живе Україна. Він був розроблений з метою повного відновлення дії Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» та окреслює особливості його застосування під час воєнного стану, враховує ситуацію на територіях України, які зазнають активних бойових дій або тимчасово окуповані російською федерацією. Також Європейська Комісія відзначає прийняття Україною розроблених Антимонопольним комітетом України критеріїв допустимості державної допомоги.

Таким чином, на шляху до гармонізації національного законодавства у сфері державної допомоги з *acquis* ЄС, Україна повинна вдосконалити нормативно-правові акти і у сфері незначної державної допомоги з врахуванням Загального Регламенту de minimis 2023/2831.

Література:

1. Закон України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1555-18#Text>
2. Робочий документ апарату комісії Звіт «Україна 2023» https://enlargement.ec.europa.eu/document/download/bb61ea6d-dda6-4117-9347a7191ecef3f_en?filename=SWD_2023_699%20Ukraine%20report.pdf
3. Commission regulation (EU) 2023/2831 of 13 December 2023 Regulation - EU - 2023/2831 - EN - EUR-Lex

Kramar B.B.

Assistant of the Department of Economics,
Management and Commercial Activity

Ryabovolyk T.F.

PhD in Economics, Associate Professor
Central Ukrainian National Technical University
Kropyvnytskyi, Ukraine

LABOR MARKET UNDER MARTIAL LAW: DIRECTIONS OF INCLUSIVE RECOVERY AND ENSURING ECONOMIC RESILIENCE

The military conflict has caused large-scale socio-economic shocks to the Ukrainian labor market: mass job losses, displacement of millions of people, structural changes in labor demand, and shifts in the employment structure. According to estimates by international organizations, a significant portion of jobs was lost within the first years of the war, creating critical challenges for ensuring economic resilience and social cohesion. According to data from the World Bank and other institutions, the war has significantly weakened household income sources, led to increased

poverty, and displaced millions of citizens, requiring specialized employment policies and social protection programs. At the same time, recovery must be based on inclusivity – taking into account gender, age, territorial factors, and disability requirements [2].

As a result of hostilities and population displacement, the labor market has experienced several simultaneous shocks: reduced employment in affected regions, migration of the workforce to relatively safer areas, and major shifts in demand structure – from sectors linked to exports and industry in the east to construction, logistics, and services in western and central regions. Migration flows (both internal and international) affect labor availability and skills, and therefore – the competitiveness of regions [3].

Labor market inclusivity means ensuring access to work for all groups: internally displaced persons (IDPs), veterans and their families, people with disabilities, women (especially those who have taken on a significant share of work responsibilities during wartime), youth, and older workers. The war has exacerbated existing inequalities: women have found themselves on the front line in many sectors while facing the double burden of work and caregiving; IDPs have limited access to social services and market opportunities in their new places of residence. This requires special mechanisms – targeted retraining programs, adaptation of qualification documents, and remote or hybrid work formats.

A resilient labor market is one that can quickly restore employment and income after shocks, adapt to changes in demand, and ensure long-term employment. The key tools for ensuring resilience during and after the war include: active employment policies (employment programs, employer subsidies, and public works as a temporary income support mechanism) [1]; retraining and upskilling programs focused on growing sectors (reconstruction construction, IT, renewable energy, logistics); support for entrepreneurship and microbusinesses, especially among vulnerable groups and at the regional level, to create local jobs [1]; and social protection aimed at maintaining incomes, including temporary financial assistance, compensations, and employment services provided by the state and its partners [2].

Table 1 presents the main directions and practical steps for inclusive labor market recovery in Ukraine under martial law.

Table 1 – Directions of inclusive labor market recovery in Ukraine under martial law

No.	Direction	Practical implementation steps	Source / initiator
1	Targeted active employment policy programs for IDPs and veterans	creation of state registers and electronic accounts for IDPs; development of individual employment plans; internships in the public sector and private companies; provision of subsidies to employers who hire veterans or IDPs.	Ministry of Social Policy of Ukraine
2	Large-scale retraining programs focused on digital skills and recovery professions	combination of online and offline learning formats; verification of non-formal education and issuance of certificates; cooperation with businesses to ensure further employment; development of digital competencies in the regions.	United Nations Development Programme (UNDP)
3	Integration of gender and inclusive approaches into labor policies	support for women's employment through the development of childcare services; creation of flexible forms of work (remote, part-time, project-based); adaptation of workplaces for people with disabilities; promotion of equality principles in state labor policy.	UN Women analytical materials
4	Support for local employment and entrepreneurship	provision of grants and microcredits for small businesses; creation of business incubators in host communities; development of local production and services; infrastructure reconstruction programs with priority for local workers.	UNDP programs, local authorities
5	Effective labor market information infrastructure	creation of a unified digital job portal; automated candidate matching for employers; open data on labor supply and demand; development of career centers and consulting platforms.	State Statistics Service of Ukraine

Source: compiled by the authors based on materials [1–3]

At the same time, international organizations (UN, IBRD/World Bank, ILO, IOM, EU, etc.) play a key role in financing recovery programs, providing technical assistance, and developing policies and methodologies to improve the labor market. Coordination between the government, local communities, businesses, and international partners is critical to avoid duplication of efforts and ensure targeted assistance.

It can be stated that the labor market under martial law has undergone significant structural changes, requiring flexible and adaptive employment policies. Inclusivity and sustainability are interrelated goals: measures aimed at supporting vulnerable groups simultaneously enhance the overall resilience of the economy. The combination of active employment policy, retraining, entrepreneurship support, and social protection creates a foundation for inclusive labor market recovery. Close coordination between the state, local communities, and international partners is essential for the effectiveness of measures and for maximizing the coverage of vulnerable groups.

References:

1. United Nations Development Programme. Support to the Economic Recovery of Ukraine / UNDP Ukraine. URL: <https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2024-02/undp-ua-ukraine-ser.pdf>.
2. World Bank. Ukraine — Poverty and Equity Brief (October 2024) / World Bank. — URL: <https://documents.worldbank.org/en/publication/documents-reports/documentdetail/099842501032567102>.
3. International Organization for Migration (IOM). Employment, Mobility and Labour Market Dynamics in Ukraine (DTM) / IOM. URL: <https://dtm.iom.int/fr/node/45426>.

Мудрак Р.П.

доктор економічних наук, професор
Уманський національний університет
м. Умань, Україна

СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНОГО АГРОПРОДОВОЛЬЧОГО ЕКСПОРТУ

Аграрний сектор економіки України відіграє важливу роль у забезпеченні соціально-економічної стабільності країни. Насамперед, він формує основу продовольчої безпеки.

Наразі вітчизняні аграрії здійснюють випуск більшості базових видів продовольчої продукції у обсягах, що задовольняють умову самозабезпечення та дозволяють здійснювати експорт у масштабах, що перетворили Україну на одного із найбільших глобальних експортерів продовольства.

Аграрний сектор також виконує роль якоря макроекономічної стабільності. По перше, це один із найстійкіших секторів національної економіки, який, попри усі виклики, впродовж останніх 15 років здійснює стабільний внесок у формування ВВП на рівні 9-10% [1]. По друге, експорт агропродовольчої продукції є надійним джерелом надходження валютної виручки. Наприклад, в 2024р. частка агропродовольчої продукції в структурі експорту товарів досягла 59,1% [2].

Актуальною проблемою, що гальмує досягнення потенційних можливостей вітчизняного аграрного сектору економіки, є сировинна спрямованість експорту його продукції - частка сировини в структурі агропродовольчого експорту стабільно перевищує 50%. (рис. 1).

Це завдає збитків українській економіці:

1) на глобальному продовольчому ринку Україна позиціонується як продавець сільськогосподарської сировини – продукції з найнижчою часткою доданої. Це погіршує умови торгівлі, адже ціна сировини нижча, ніж ціна напівфабрикатів та готових продовольчих товарів, виготовлених із неї. В результаті українська економіка недоотримує дохід;